

Södertörns högskola | Institutionen för Lärarutbildningen

Examensarbete 15 Hp | Utbildningsvetenskap – avancerad nivå | HT 2012

Interkulturell Lärarutbildning mot Förskola, Förskoleklass och Grundskolans tidigare år

Framställningen av könsroller i barnböcker

– En kvalitativ textanalysstudie av fem
hästböcker

Av: Kamilla Olsson

Handledare: Kettel Johansson

ABSTRACT:

English titel: Gender roles in children's horse books. A qualitative study about 5 children's horse books

Supervisor: Kettil Johansson

Term: Autumn 2012

The purpose of this paper is to find out which characteristics the female and male characters have in five selected horse books in children's literature. I have analyzed five horse books by Professor Maria Nikolajeva's gender roles schedule. I have chosen to do a qualitative text analysis and the questions I chose to ask for the books are: Which characteristics does the girls and the boys have in the selected horse books according to Nikolajeva's gender chart? What is the relationship between the main characters and the horse/horses according to the theories of Backman? What does the typical horse book look like today? What I come to conclusion in my paper is that all the horse books I analyzed have female main characters, and the girls in these books about horses take a lot of space and demonstrate themselves strong. But at the same time I have also come to the conclusion that all the girls in the books are very dependent on their horses, and in these books are all the horses of the male sex. But I think girls can with the help of horse books also challenge their gender role.

Keywords: *gender role, identity, children's horse books*

Nyckelord: *könsroller, identitet, hästböcker*

Innehållsförteckning

1	INLEDNING & BAKGRUND	3
2	SYFTE	5
2.1	Frågeställningar	5
3	TEORETISK RAM.....	6
3.1	Teoretiskt perspektiv – socialkonstruktivismen	6
3.2	Könsroller	6
3.3	Identitet.....	7
4	TIDIGARE FORSKNING	8
4.1	Jämställdhet i skolan	8
4.2	Barnlitteraturens historia	8
4.3	Könsroller i barnlitteratur.....	9
4.4	Hästböcker.....	11
4.5	Hästböcker, en genre för flickor?	12
5	METOD OCH MATERIAL.....	13
5.1	Urval och avgränsningar	13
5.2	Material	14
5.3	Böckerna.....	14
5.4	Genomförande	16
6	ANALYS	17
6.1	Slutdiskussion	26
7	Litteraturförteckning.....	30
7.1	Tryckt källlitteratur	30
7.2	Referenslitteratur	30
7.3	Elektronisk litteratur.....	31

1 INLEDNING & BAKGRUND

En barnbok är skriven av vuxna men den är skriven för barn, Kåreland menar att barnböcker skall handla om barn, eller karaktärer som barnen kan känna igen sig i. En barnbok skall även vara lättläst och den skall inte vara för tjock. Barnböckerna är även uppdelade till olika åldrar, det finns pekböcker för de allra minsta barnen. Bildböcker för barn i förskoleåldern och sedan kapitelböcker som är mycket lättlästa för barnen som precis lär sig läsa och skriva. Sedan följer lättlästa kapitelböcker för barn, därefter följer ungdomslitteraturen, som även den är lättläst i jämförelse med vuxenböcker men dessa är dock något tjockare och lite mer avancerade än de lättlästa kapitelböckerna (Kåreland, 2009 s12). I den här uppsatsen har jag valt att analysera hästböcker som är riktade till barn i åldern 6-9 år.

I de yngre elevernas undervisning är tystläsning ett stort inslag. På Stockholmsstad biblioteks hemsida, finns statistik över de 100 mest utlånade kapitelböckerna för barn mellan 6-9år. Där kan man se att barndekare har varit de mest utlånade, men på listan finns även ett antal hästböcker (Stockholms biblioteks hemsida). Av detta kan man se att hästböckerna är populära och läses av barn i åldrarna 6-9år. I en artikel i tidningen *Opsis Kalopsis* skriver Kristin Hallberg att hästböcker oftast blir lite bortviftade men att det är en litteraturgenre som många flickor och kvinnor läser och därför bör den tas på allvar. Det handlar inte bara om flickors förälskelse till hästen, utan Kristin Hallberg menar att det är i dessa böcker flickorna får ta mycket plats och visa sig starka (Hallberg i *Opsis Kalopsis*, 2003:2 s35). Med detta tycker jag att det skall bli intressant och se vad de utvalda hästböckerna förmedlar för könsroller.

Av egna erfarenheter så vet jag att på förskolor läses böcker varje dag. I alla slags böcker som barnen läser själva eller sitter och lyssnar på när någon annan läser för dem lär sig barnen någonting. I grundskolan börjar eleverna läsa mycket själv och väljer ofta genrer utefter deras intresse men det är även så att lärare och föräldrar väljer och läser böcker för barnen som inte kan läsa själva eller har högläsning för en barngrupp. Vi lever i ett samhälle där saker och ting konstrueras av oss människor i språklig interaktion (Thomassen, 2007 s205). Begreppet kön är bland annat ett sådant begrepp som vi människor har konstruerat. Vi vet att vi föds med biologiska kön, men sen fostras vi in i könsrollerna flicka och pojke (Thomsson, 2003 s17). Hur man skall vara, bete sig och se ut som flicka respektive pojke är något vi kommit överens om oss människor emellan. I läroplanen för både grundskolan och förskolan står det att:

”Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.” (LGR11:9)

Lena Kåreland skriver i sin bok *Modig och stark eller ligga lågt* att skolan har mycket att jobba med om det skall bli mer jämställt (Kåreland, 2005 s9). Detta är även något som DEJA (Delegationen för jämställdhet i skolan) tar upp i sin rapport. Även om skolan har kommit en bit på vägen så är det fortfarande långt kvar (DEJA).

Att just läsning är en stor del av elevernas vardag i skolan kan vi även se i läroplanen för svenska. Där står att eleverna skall få möta och läsa skönlitteratur själva och därmed lära sig och förstå hur olika genrer är uppbyggda (LGR11:8). Lars Brink skriver även att det är mycket utifrån litteraturen som barnen lär sig och tar till sig egenskaper när de söker sin egen könsidentitet. De läser gärna böcker som har en huvudperson som beskrivs så som dem själva skulle vilja vara. De lär sig hur de ska vara och bete sig som kvinna respektive man, vad som är okej och vad som inte är okej när man tillhör ett visst kön. Brink menar med detta att det är viktigt att böckerna de läser då inte förmedlar de stereotypiska könsrollerna till barnen (Brink i Kåreland, 2005 s189).

Under min verksamhetsförlagda utbildning på Södertörns lärarutbildning så upptäckte jag att varenda flicka i förstaklassen jag gjorde min praktik i, läste hästböcker. Med detta så tyckte jag att det skulle vara intressant att få veta vad hästböckerna förmedlar för könsroller. Hästböckerna jag valt att göra textanalys på ur ett könrollsperspektiv är skrivna av svenska författare och har utkommit i originalutgåva år 2011.

2 SYFTE

Syftet med detta examensarbete är att ta reda på hur könsrollerna ser ut i de hästböcker inom barn och ungdomslitteratur som kom ut i originalutgåva på svenska år 2011.

2.1 Frågeställningar

- Hur framställs och beskrivs flickorna respektive pojkarna i de utvalda hästböckerna utifrån Maria Nikolajevas könsrollsschema?
- Hur ser relationen mellan huvudkaraktärerna och hästen/hästarna ut utifrån teorin om hästen som kärleksobjekt, som Anna Backman använder sig av?
- Hur ser hästboken ut idag?

3 TEORETISK RAM

Under denna rubrik så kommer jag först presentera vilket teoretiskt perspektiv min studie har grundat sig i. Därefter kommer jag presentera begrepp och teorier som är relevanta i mitt arbete för att kunna tolka de analyser jag gjort i min studie.

3.1 Teoretiskt perspektiv – socialkonstruktivismen

Min studie har grundat sig i socialkonstruktivismen som bygger på att all kunskap uppstår i språklig interaktion mellan människor men även mellan människor och objekt (Thomassen, 2007 s205). Begreppet kön och könsroll som min studie till största del bygger på är ett begrepp som är socialt konstruerat. Socialkonstruktivismen ingår i humanistiska och samhälls vetenskaperna och bygger på att all kunskap är tolkad och tolkningen är relativ då man utgår ifrån varje enskild persons erfarenheter och förkunskap. All tolkning påverkas alltså av bland annat av tid, plats, kultur och kön (Thomassen, 2007 s:ff205).

3.2 Könsroller

Kön är det biologiska vi föds med och könsroller är det vi fostras in i. Könsroller består av normer och värderingar om hur man skall vara och bete sig som kvinna respektive man. Dessa har skapats genom sociala interaktioner i gemenskap och det är utifrån dessa normer vi sedan fostras till män och kvinnor(Thomsson, 2009 s17).

Professor Yvonne Hirdman kallar dessa normer för det *stereotypa genuskontraktet*. Dessa oskrivna regler för vad som anses vara kvinnligt och manligt är en överenskommelse mellan oss människor, detta är något som strukturerar den värld vi lever i och inte minst i skolan och förskolor. Barnen testar sig fram i olika beteende och sätt att handla på och utifrån olika reaktioner från personer runt om kring dem bekräftas och skapas tysta överenskommelser om vad som är passade utifrån i detta fall barnets kön (Hirdman, 2004 s84-87).

I Maria Nikolajevas bok *Barnbokens byggklossar*, presenteras de egenskaper och föreställningar som ofta förekommer i barnböcker hos manliga och kvinnliga karaktärer. Dock varierar dessa egenskaper för vad som anses som kvinnligt och manligt beroende på tid, plats, kultur och så vidare. Jag har valt att använda mig av Nikolajevas schema då dessa egenskaper har varit stabila över lång tid och motsvarar Hirdmans teori om genuskontraktet. Schemat ser ut så här (Nikolajeva, 2004 s129):

Kvinnor/Flickor	Män/Pojkar
Vackra	Starka
Agressionshämmande	Våldsamma
Emotionella, milda	Känslokalla, hårda
Lydiga	Aggressiva
Självuppofterande	Tävlande
Omtänksamma, omsorgsfulla	Rovgiriga
Sårbara	Skyddande
Beroende	Självständiga
Passiva	Aktiva
Syntetiserande	Analysrande
Tänker kvalitativt	Tänker kvantitativt

Även i boken *Beauty Barins and Braws – The construction of gender in children's literature* (2001) tar författaren Susan Lehr upp egenskaper för kvinnligt och manligt i barnlitteratur. Hon beskriver pojkar bland annat som snygga, starka, omogna, äventyrliga och naturligt smarta. Flickorna beskrivs som söta, tysta, snälla, mogna och blyga (Lehr 2001 s1).

3.3 Identitet

Kåreland skriver i sin bok *Modig och stark – eller ligga lågt* (2005 s10) att barns könstillhörighet är största delen i barnens identitetsutveckling. Det är i förskolan, skolan och hemmet de försöker finna sin identitet och de intar ganska snabbt sina positioner. De påverkas bland annat av människorna som finns runt om kring dem så som lärare, föräldrar, kamrater o.s.v. Men även utifrån litteraturen som läses för dem eller det som de själva läser, genom att barnen lyssnar eller läser olika böcker lär sig barnen sin sociala ordning. Böckerna förmedlar egenskaper och olika normer som barnen använder sig av för att sedan tolka sina positioner i det verkliga livet (Davies, 2010 s66).

Vidare i boken *Modig och stark - eller ligga lågt* tar författaren Lars Brink upp Joseph A. Appleyard teorier om att barn gärna läser böcker med huvudkaraktärer som är så som barnen själv skulle vilja vara. Denna slutsats som Appleyard drar är att barn vill läsa om personer som de själv skulle vilja vara har han fått genom en studie som visat att pojkar helst läser böcker där huvudpersonerna är män och är ute på hjälteuppdrag och flickor gärna läser böcker som har en kvinnlig huvudperson och dessa böcker utspelar sig oftast i hemmet eller i en

skolmiljö. Utifrån denna teori menar Brink att barnen väljer böcker utifrån deras kön och vill hitta förebilder med samma kön som dem själva för att få stöd i utvecklingen av deras egen könsidentitet (Brink i Kåreland, 2005 s182).

4 TIDIGARE FORSKNING

I denna del kommer jag att presentera en studie om jämställdhet i skolan, hur barnboken har sett ut genom i historien samt vad tidigare forskning säger om könsroller i barnlitteratur. Jag har i största del använt mig av svensk forskning. Men under rubriken ”könsroller i barnlitteratur” har jag även använt mig av forskningsartiklar från USA.

4.1 Jämställdhet i skolan

DEJA, Delegationen för jämställdhet i skolan bygger på att kartlägga skillnader mellan flickor och pojkar i skolan. Den fokuserar på flickornas och pojkarnas betyg, hälsa och attityder. I mars 2009 kom ett pressmeddelande där ordförande Anna Ekström menade på att det krävs mycket arbete inom skolan för att uppnå en mer jämställd skola. I SOU 2009:64 kan vi läsa att flickor mår mer psykiskt dåligt än pojkar. Flickorna känner sig mer stressade och oroar sig mer. Man kan även läsa att flickorna har bättre attityd till skolan och skolarbetet än vad pojkarna har. Både flickor och pojkar strävar och har som mål att få jobb efter dem gått ut skolan, men i undersökningen kan man se att de är fler flickor än pojkar som är positiva till skolan och skolarbetet. Man kan även se att flickor och pojkar söker sig till typiskt traditionella linjer när de skall börja gymnasiet, till exempel flickor söker sig till omvårdnadsprogrammet, frisör och floristprogrammen medans många pojkar söker sig till bygg, fordon eller teknikprogrammen (SOU 2009:64). Enligt DEJA så bör man jobba mer med jämställdhet i skolan. De vill att lärarprogrammen på högskolor och universitet skall undervisa mer om jämställdhet samt att det skall finnas utbildningar att gå på till dem som redan är utbildade lärare och jobbar i skolan.

4.2 Barnlitteraturens historia

Till en början hade böckerna skrivna till barn endast ett pedagogiskt syfte, det handlade bland annat om att boken skulle göra barnen till goda kristna. Detta ledde till att barnen inte alls tyckte att det var kul att läsa böckerna, utan de sökte sig hellre till vuxenböcker eller intresserade sig för muntliga berättelser. Daniel Defoes bok *Robinson Crusoe* som kom ut på svenska 1738 var bland annat en sådan bok som intresserade barnen. Även boken *Gullivers resor* som kom ut på svenska ca 1744 var heller egentligen inte skriven för barn, men de

visade sig att den blev väldigt populär och uppskattad av barnen, än idag är dessa böcker uppskattade och intressanta att läsa, de är även omskrivna och bearbetade så att de passar barnen bättre (Kåreland, 2001 s28).

Under 1800-talet utvecklades även pojkböcker och flickböcker. Pojkböckerna bestod av sjöromaner, äventyrshistorier och indianberättelser, i dessa böcker var huvudpersonen oftast av manligt kön. Flickboken handlade mest om uppfostringsberättelser, rika familjer där en snäll, söt och stillsam flicka ofta hade huvudrollen. Det var även under 1800-talets mitt som den kommunala folkskolan infördes. Med detta skrevs och utgavs allt fler barnböcker än vad det gjort tidigare och detta ledde till att de blev en ökad läskunnighet bland folket. Dock var böcker inte tillgängliga för alla. De var väldigt dyra och därför hade endast barnen från de rika familjerna tillgång till litteraturen som utgavs. Det var inte förrän runt sekelskiftet som man ville att böckerna skulle bli tillgängliga för alla barn. Sveriges första barnbibliotek startades i Stockholm 1911 och kort därefter så blev böckerna tillgängliga för alla barn oavsett om de var rika eller fattiga (Kåreland, 2001 s31-33).

År 1945 blev genombrottet för den svenska barnboken, då utgavs bland annat Astrid Lindgrens bok ”Pippi Långstrump”. Pippi blev en symbol för det nya barnet, ett fritt barn som inte levde efter att följa de vuxnas regler och krav utan var istället ett strakt barn som klarade sig själv (Kåreland, 2001 s35).

I boken *Berättelser för fria barn Könsroller i barnboken* skriver författaren Ying-Toijer Nilsson att genom en könsrollsdebatt på 1960-talet ledde till andra krav på 1970-talet som författarna fick gällande deras beskrivningar av pojk- och flickroller i barnböckerna. Författarna blev mer försiktiga att förmedla de traditionella könsrollerna och i böckerna som utkom kunde man numera se att det fanns mammor som arbetade, pojkar som visade känslor och flickorna tog mer plats och visade sig starka. Dock så avtog författarnas försiktighet redan på 1980-talet efter att könsrollsdebatten hade lagt sig (Nilsson, 1978 s 94).

4.3 Könsroller i barnlitteratur

I boken *Modig och Stark eller ligga lågt*, skriver Lars Brink, att på 1960-talet i samband med könsrollsdebatten som uppkom så kunde man se att det fanns olika pekböcker för flickor och pojkar. Flickornas pekböcker var rosa och innehöll bilder på mat, kläder, nallar och pottor. Medans pojkarnas pekböcker var i färgen blå och visade bilder på bilar, flygplan, tåg och båtar. Brink menar att redan i tidig ålder så tar barnen åt sig av allt de ser och hör, genom att barnen redan i pekböckerna för små barn är det inte så konstigt att flickor börja leva upp till

att vara söta och fina och pojkarna strävar efter att uppnå och intressera sig för yrken och prestation (Brink i Kåreland, 2005 s113-114).

Kåreland skriver även i samma bok att i många barnböcker så är även djur huvudpersoner. Dessa djur förmedlar även dem könsroller som är typiska för flickor och pojkar (Kåreland & Lindh-Munther, 2005 s121). Hon ger exempel på barnböckerna *Malla Handlar* och *Nämen Benny*. Malla är en liten gris som är hemma hos sin mormor och har fått i uppdrag att få gå och handla hos grönsakshandlaren. Gång på gång kommer hon hem med fel vara och blir ledsen och behöver tröstas av sin mormor. Benny i *Nämen Benny* är också en liten gris, han bor tillsammans med sin mamma och lillebror, Benny hittar på äventyr och rymmer och smutsar ner sig. Benny visar sig modig och stark i boken och slutar med att han kommer hem till sin mamma och söker tröst. Trots att Benny visade sig ledsen och ville få tröst av sin mamma i boken så kan man ändå se att de båda grisarna förespråkar de traditionella könsrollerna. Om inte annat så kan man enligt Kåreland se på de vuxna i böckerna. Både Mallas mormor och Bennys mamma förmedlar den stereotypiska könsrollen för kvinnligt då de är hemma och städar, tvättar och tar hand om barnen (Kåreland, 2005 s25-26).

I samma bok tar Lena Kåreland även upp att det förekommer flest böcker där huvudkaraktären är av manligt kön. Detta har varit uppe i en svensk barnboksdebatt där dem menar på att det alltid har saknats handlingskraftiga flickor. Dock beror detta mycket på att förlagen helst ger ut barnböcker med manliga huvudpersoner för det är dem böckerna folk köper och läser mest. De böcker där flickor har huvudrollen handlar inte ofta om äventyr eller att de har egenskaper som att vara busiga eller aktiva och därmed blir de böckerna inte roliga för läsaren och köparen (Kåreland, 2005 s25).

I artikeln *Gender Role Stereotyping in Children's Literature: An Update* från 1993 kan vi läsa att det gjorts väldigt många studier på hur könsrollerna presenteras i barnböcker och kommit fram till att det har förbättrats och flickorna får ta mer plats och vara mer aktiva, samtidigt har pojkarna blivit mer passiva och lugnare om man jämför med hur könsrollerna i barnböcker såg ut för 50 år sedan. Men dock menas det på att detta inte är tillräckligt, för fortfarande än idag så förmedlas stereotypa könsroller genom litteraturen till barn. I undersökningen som gjorts har man kollat på bland annat på hur vissa aktiviteter som anses tillhöra ett visst kön. De har sedan analyserat barnböcker skriva från 1940 till 1980 och sedan tittat på hur många pojkar respektive flickor som utövat dessa aktiviteter. Till exempel ”spela fotboll ” så visade

de sig att i barnböcker skriva på 1940 talet så var det bara pojkar som spelade boll, men i barnböcker skrivna på 1980-talet så påvisades det att både pojkar och flickor spelade, dock oftast pojkar. Även också ”aktiviteten”, ”Titta på när andra leker” så visade de sig att barnböcker från 1940-talet, så kunde man bara se flickor göra denna ”aktivitet”, i barnböcker skrivna 1980-talet så såg man att de fortfarande var flickor som stod bredvid och tittade på medan andra lekte men nu kunde man även se i vissa böcker att pojkar även stod bredvid och tittade på (Kortenhaus & Demarest, 1993).

4.4 Hästböcker

I denna underrubrik vill jag påpeka att jag inte funnit särskilt mycket litteratur eller forskningspublikationer. Det jag funnit är en c-uppsats skriven av Anna Backman *Hästboken som kunskapskälla* (2007) samt en artikel ifrån Sydsvenskan. Även Anna Backman skriver i sin uppsats att det inte finns mycket forskning på hästböcker.

I boken ”Barnbokens byggklossar” beskriver författaren att hästböcker är en kategori inom barn och ungdomslitteratur och går bland annat tillsammans med deckare och äventyrsböcker under benämningen populärlitteratur även kallat ”skräplitteratur” (Nikolajeva, 2004 s: 21-22).

I en artikel i tidningen Sydsvenskan definierar Kristin Hallberg som är litteraturvetare vid Stockholms universitet att en hästbok antingen handlar om en eller flera hästar, men vanligast för hästböcker är att de skildrar förhållandet mellan människor och hästen. Hon skriver även att det är väldigt få hästböcker som har en pojke som huvudperson. Vanligast är det att flickor är huvudpersoner i hästböcker (Hallberg i sydsvenskan, 2009).

I en c-uppsats skriven av Anna Backman, 2007 så skriver hon att den klassiska hästboken har en pojke som huvudperson och handlar om äventyr och ofta om hans möte med vildhästar. Hon skriver precis som Kristin menade på att hästar eller hästen har en stor roll i hästböckerna, dock varierar detta beroende på bland annat vilket kön och ålder boken vänder sig till. Hästböckerna har även undergenrer, de finns vildhästboken, den klassiska hästboken, och tamhästboken. Den klassiska hästboken handlar som sagt om pojkar som möter en vildhäst och sedan om får man läsa om deras äventyr tillsammans. Tamhästboken handlar om hästar och arbetet på ridskolor och flickor har en dominerande huvudroll i dessa böcker. Mellan 50 och 60-talet övergick hästboken till att bli en genre för flickor, innan det skrevs det mest klassiska hästböcker med manliga huvudpersoner men idag har de flesta hästböcker kvinnliga huvudpersoner och handlar om deras intresse för hästen eller hästarna i stallet.

Anna Backman skriver vidare i sin uppsats om att det förekommit en diskussion om intresset för hästar när de gäller flickor. Hon skriver att diskussionerna har handlat om att se hästen som ett kärleksobjekt men även om att det hela handlar om makt. När det talas om hästen som kärleksobjekt och makt så handlar det om att hästen skall vara kärleken för yngre flickor innan hon börjar intressera sig för pojkar. Hästen symboliserar mannen som flickan sedan skall tygla. Eller att hästen är som ett barn som flickan har kärlek och makt för innan hon själv är vuxen och skaffar egna barn. Detta har dock lett till ilska hos personer som rider och författare till hästböcker. Anna skriver om en artikel som publicerats i ett nummer av ”barn och kultur” att Gunilla Wolde tycker att det är att gå över gränsen med att koppla samman sexualitet med småflickor och deras intresse för hästar. Hon menar på att det inte är konstigt att flickor har intresse för hästar då hästar har funnits i människors liv länge och varit människors husdjur. Vidare berättar hon att människors närmste och viktigaste relationer är mellan föräldrar, vänner, barn syskon och djur, och med detta så behöver det då inte alls vara så att hästen skall symbolisera mannen eller barnet i en kvinnas liv (Backman enligt Wolde, 2007 s7-10).

4.5 Hästböcker, en genre för flickor?

Kristin Hallberg beskriver hästböckerna som ”typiska flickböcker” och som oftast handlar om flickor och deras relation till hästen eller hästarna. Så det är inte så konstigt då att huvudkaraktären är av kvinnligt kön (Hallberg i Sydsvenskan). I boken *Modig och stark eller ligga lågt* så tar Lars Brink upp Joseph A. Appleyards teori om att barn läser helst böcker som innehåller karaktärer som de gärna själv skulle vilja vara (Brink i Kåreland 2005 s182). Med detta vill jag påstå att det förmodligen är flest flickor som läser dessa hästböcker.

5 METOD OCH MATERIAL

Jag har valt att göra en kvalitativ studie. När man gör en studie ur det kvalitativa synsättet som växt fram ur de humanistiska vetenskaperna så vill man få en djupare kunskap och förståelse inom ett visst område (Stukát, 2011 s36). Jag har läst fem olika hästböcker som är skriva som kapitelböcker för barn mellan 6-9 år. Dessa böcker har jag sedan analyserat och studerat väldigt noga utifrån ett könsrollsperspektiv.

Jag valde att analysera hästböcker ur ett könsrollsperspektiv, då jag under min verksamhets förlagda utbildning i en första klass i en förort söder om Stockholm såg att alla flickor i den klassen läste hästböcker under sin tysta läsning varje morgon. Jag har även egna erfarenheter från när jag själv gick i lågstadiet, då väldigt många flickor läste just hästböcker. Genus och könsroller har även varit ett stort inslag i min utbildning och med tanke på att elever och barn tar till sig mycket av det dem läser så tyckte jag att det skulle vara intressant att se vad det är för könsroller som påvisas och förmedlas i hästböcker.

Jag har huvudsakligen studerat hur karaktärernas utseende och egenskaper har framställts i böckerna och det jag hittat har jag sedan skrivit ner och det är det som blivit som underlaget till min studie. Under rubriken ”genomförande” presenteras Nikolajevas könrollsschema som jag utgått ifrån då jag analyserat böckerna. Även om jag försökt vara så objektiv som möjligt då jag analyserat böckerna, så är jag medveten om att min förkunskap och mina erfarenheter kan ha påverkat mig när jag gjort mina analyser samt, med tanke på jag har valt att studera ett mindre antal böcker så är jag medveten om att det inte går att dra några generella slutsatser.

5.1 Urval och avgränsningar

Innan jag började min studie så hade jag tänkt mig att jag skulle analysera de hästböcker skriva för barn i åldrarna 6-9 som varit mest utlånade på ett bibliotek i Stockholm år 2011. Men när jag sedan pratade med en bibliotekarie så visade de sig att de först inte hade listor över de mest utlånade hästböckerna. Utan de hade endast en lista på de 100 mest utlånade kapitelböckerna skriva för åldern 6-9år. Efter att ha tagit mig en titt på den listan så visade de sig att de var ett flertal hästböcker med på den. Men de visade sig också att det i största del var hästböcker inom samma serie och därmed skriva av samma författare. Jag tänkte att det kunde bli ganska enformigt och att jag kanske inte skulle få ut så mycket som jag gärna ville få ut.

Så jag bestämde mig för att kolla upp hur många hästböcker som kom ut 2011 skrivna av både utländska och svenska författare, och det visade sig vara uppåt 30 stycken. Att analysera ca 30 hästböcker förstod jag ganska snabbt att jag inte skulle ha möjlighet att göra, främst på grund av den knappa tiden jag hade att skriva detta arbete på. Så jag bestämde mig då för att endast analysera de hästböcker som kom ut i original upplaga 2011 som är skrivna av endast svenska författare. Böckerna skulle ju även vara kapitelböcker för barn i åldern 6-9 år och med hjälp av en bibliotekarie på Svenska barnboksinstitutet så fick jag fram 5 stycken hästböcker skriva för barn mellan 6-9 år med original upplaga år 2011 samt skriva av endast svenska författare.

5.2 Material

De böcker som jag analyserar ur ett könsrollsperspektiv i min studie är:

- *Stallkompisar* av Pia Hagmar
- *Teddy på rymmen* av Lin Hallberg
- *Hoppa högt Sigge* av Lin Hallberg
- *Karins Eldprov* av Marianne Wallin
- *Mia saknad* av Malin Eriksson

Jag är medveten om att en författare förekommer två gånger i min lista, men med tanke på att de två böckerna ingår i två olika serier så ansåg jag att det inte gjorde så mycket. Dessutom tror jag att 4 böcker skulle vara något för lite att ha med, att analysera 5 böcker tänkte jag skulle vara alldeles lagom.

5.3 Böckerna

Här nedan kommer jag kort presentera de utvalda hästböckerna som jag senare kommer att analysera.

1. *Stallkompisar* skriven av Pia Hagmar och utgiven 2011 av B.Whalströms Bokförlag, Forma Books AB – Stallkompisar handlar om Flisan och hennes kompis Siri. Det är sommarlov och varje dag cyklar Flisan och Siri till Göstas Gård där Flisan har sin häst Tarzan. Tarzan är liten, rund och har korta ben, men enligt Flisan så är han den finaste hästen som finns. Till Göstas gård kommer även Kevin och Sophie, dem är äldre än Flisan och Siri och Kevin är den absolut tuffaste och elakaste killen, på skolan! Men när han är i stallet på Göstas gård är han jättesnäll och hjälpsam. I boken så får man läsa om vänskapen mellan Flisan, Siri, Kevin och Sophie. Kevins beteende då han möter sina bråkiga killkompisar från skolan när han är ute och rider, karaktärernas relation till hästarna samt Flisans relation till hennes föräldrar.

2. *Teddy på rymmen* skriven av Lin Hallberg och utgiven 2011 av Rabén & Sjögren i Norstedts Förlagsgrupp AB. – Teddy på rymmen handlar om Elsa och hennes ponny Teddy. Elsa bor på gården Änglalyckan tillsammans med sin mamma, plastpappa Johan och sin äldre plastsyster Mikaela. På gården har de två hästar, Teddy och Santos, två kaniner Jesus och Pricken och sedan lilla grisen Nöff-Nöff. I boken får vi följa med när Teddy busar och rymmer till grannens trädgård och äter upp deras tulpaner och när han håller på att drunkna i ett vattenhål. Man får även följa Elsas vänskap med bästisen Kajsa och när Elsa och Mikaela får en lillebror.

3. *Hoppa högt Sigge* skriven av Lin Hallberg och utgiven 2011 av Bonnier Carlsen Bokförlag – Hoppa högt Sigge handlar om Elina som är 9år och hästen Sigge. Sigge är en vit shetlandspanny och Elina tycker att Sigge är den finaste och sötaste hästen som finns. Elina drömmer om att få bli Siggens skötare, men för att kunna bli skötare så måste man vara 10år. Ett annat problem för Elina är Jossan som är Siggens skötare och hon retas med Elina och säger jämt att hon minsann ALDRIG skall sluta vara skötare åt Sigge. Boken handlar om att Elina skall få rida Sigge till det stora stallet på sportlovet där de skall få testa på att hoppa med hästarna. Elina är lite rädd och osäker och att Jossan sitter på läktaren och tittar på gör inte saken bättre. I boken får man även följa Elinas vänskap med Rosanna och Eric samt hennes längtan efter att få bli Siggens skötare.

4. *Karins Eldprov* skriven av Marianne Wallin och utgiven 2011 av Kikkuli Förlag AB – Karins eldprov handlar om flickorna Karin och Nina som är bästa kompisar. Karin har en egen ponny som heter Fille och Karin och Nina sköter om honom tillsammans. I stallet finns även en tjej som heter Sandra hon är något år äldre än både Nina och Karin. Sanda är en mycket elak tjej och mobbar och skrämmer både Karin och Nina. Karin är väldigt rädd för Sandra och gömmer sig gärna i hästboxen eller sadelkammaren när hon upptäcker att Sandra är i närheten. Nina däremot verkar i början av boken vara tuff och kaxig och tar absolut inte till sig något av de elaka orden Sandra säger. Senare dock får man veta att under modigheten och kaxigheten hos Nina så gömmer sig rädsla och svaghet. Boken handlar om vänskap och konflikter mellan tjejerna i stallet, samt Karins rädsla över hoppkursen hon ska medverka i under höstlovet.

5. *Mia saknad* skriven av Malin Eriksson utgiven 2011 av Bokförlaget Hegas AB. – Mia saknad handlar om Janni och hennes bästa kompis Mia. Janni och Mia har varsin häst, Tintin och Gossip. En dag dyker inte Mia upp i skolan och Janni får veta att Mia och hennes mamma

har flyttat. Janni förstår inte varför och det är ingen som vill berätta för henne varför de flyttat. En dag får Janni ett brev från Mia där det står att Mia och hennes mamma har flyttat och att Mia och Janni inte kan vara vänner längre. Janni upptäcker att brevet blivit stämplat i Lund och Janni bestämmer sig för att åka dit och leta efter Mia. Man får följa Jannis resa till Lund och mötet med bästa kompiserna Mia. Janni får även veta det hemska som hänt Mia och förstår sedan varför Mia och hennes mamma var tvungna att rymma till Lund. I boken får man även följa Jannis tankar om hopptävlingen som hon och hennes bror Hugo tränar sig inför.

5.4 Genomförande

För att kunna göra textanalysen i min studie så har jag valt att använda mig av litteraturvetenskaps professor Maria Nikolajevas schema där egenskaperna för kvinnligt och manligt i barnlitteratur presenteras (Nikolajeva, 2004 s129).

Kvinnor/Flickor	Män/Pojkar
Vackra	Starka
Agressionshämmande	Våldsamma
Emotionella, milda	Känslokalla, hårda
Lydiga	Aggressiva
Självuppofterande	Tävlande
Omtänksamma, omsorgsfulla	Rovgiriga
Sårbara	Skyddande
Beroende	Självständiga
Passiva	Aktiva
Syntetiserande	Analyserande
Tänker kvalitativt	Tänker kvantitativt

Utifrån detta schema har jag sedan även formulerat mina frågeställningar som presenterades under rubriken syfte och frågeställningar.

6 ANALYS

Här kommer jag presentera min analys jag gjort av de utvalda hästböckerna. I analysen utgår jag ifrån Nikolajevas schema för egenskaper hos kvinnor och män. För att det skall bli lättare att läsa analysen så har jag delat upp frågan i underfrågor. Där jag kommer att börja med att analysera huvudpersonernas egenskaper, därefter följer föräldrarnas egenskaper, hästarnas egenskaper och till sist övriga karaktärers egenskaper. Efter de underfrågor jag ställt utifrån den första frågan i min frågeställning presenterar jag sedan mina resterade frågor.

Vilka egenskaper har huvudpersonerna i de utvalda hästböckerna?

Alla de utvalda hästböckerna har en flicka som huvudperson, birollerna i alla böckerna är oftast också flickor, detta är oftast huvudpersonens bästa kompis eller äldre flickor som retas och bråkar med huvudpersonen. Även mammor till karaktärerna och kvinnliga ridskollärare finns med i böckerna. I vissa av böckerna finns även pappor med och det är även ofta män som äger hästgårdar. Lena Kåreland skriver i sin bok att de flesta barnböcker har en pojke som huvudperson (Kåreland, 2005 s25) men i de hästböcker som jag valt att analysera kan vi se att det endast är flickor som är huvudpersoner.

Alla huvudpersonerna är ju flickor och alla flickorna i böckerna har även några kvinnliga egenskaper. Alla flickorna är till exempel rädda, nervösa och sårbara. Alla flickor beskrivs även av sina föräldrar som väldigt söta och snälla vilket även också är kvinnliga egenskaper enligt Nikolajeva. I böckerna *Hoppa högt Sigge*, *Karins eldprov* och *Mia saknad* är flickorna väldigt nervösa inför den stora hopptävlingen som de skall ställa upp i. Detta är inte något jag kunnat se i de övriga böckerna *Stallkompisar* och *Teddy på rymmen*. Dock visar sig Elsa i boken *Teddy på rymmen* nervös och rädd då hon åker iväg till en kompis stall och ska få rida ut i skogen på en häst hon aldrig träffat förut. Flisan i boken *Stallkompisar* är rädd och nervös då hon skall gå hem till Gösta som äger gården hon har sin ponny på för att fråga honom varför han blivit så arg dagen innan och skällt ut Flisan och hennes kompisar. Att vara rädd och nervös är en typisk kvinnlig egenskap (Nikolajeva, 2004 s129).

Flickorna visar även kvinnliga egenskaper då de blir trakasserade av äldre tjejer som också har hästar i stallet. Flickorna är yngre än de elaka tjejerna och vågar därför inte säga ifrån eller

säga till någon vuxen att de blir mobbade. Detta påvisas i alla böcker förutom i böckerna *Stallkompisar* och *Mia saknad*. De slutar ofta med att flickorna tröstar sig hos sin ponny eller sitter inne i sadelkammaren och gråter. I boken *Mia saknad* går den elaka tjejen i Jannis klass och säger elaka saker om Jannis bästa kompis Mia, vilket gör Janni ledsen (Nikolajeva, 2004 s129).

Att flickorna söker tröst hos sin ponny eller hos föräldrar är även också något som visar på att de har kvinnliga egenskaper. De är beroende av andra då de blir ledsna över olika saker. I boken *Hoppa högt Sigge* kan man se att Elina blir väldigt ledsen då hon bara är nio år, och man måste vara tio år för att få bli skötare åt en häst i Brobygårdens stall. Elinas bästa kompis Rosanna fyller år tidigt på året och får i boken bli skötare för en av hästarna. Elina söker tröst hos både föräldrar och ridlärare. Hon beskriver att hon skulle dö om hon inte fick bli skötare. Men både hennes föräldrar och ridläraren tröstar henne och det slutar med att Elina får bli skötare åt en häst i stallet fast hon inte fyllt tio år än.

Att vara beroende av någon äldre är även något vi kan se i boken *Stallkompisar*, Flisan är helt förstörd och ledsen när hon kommer hem från stallet den dagen Gösta hade skällt på henne och hennes kompisar. Flisans pappa är där och tröstar henne och säger att allting kommer att bli bra. Han stöttar Flisan och de bestämmer sig för att åka hem till Gösta och ta reda på varför han blev arg och fråga om Flisan och hennes kompisar fortfarande får komma till gården och rida hästarna. Flisan går in själv till Gösta och pratar med honom medans Flisans pappa sitter kvar i bilen utanför. Flickorna visar sig i dessa två stycken både beroende och sårbara vilket ses som kvinnliga egenskaper (Nikolajeva, 2004 s129).

Huvudpersonerna i böckerna visar även alla på manliga egenskaper förutom huvudpersonen i boken *Karins eldprov*. Karin beskrivs genom hela boken som väldigt liten, blyg, försiktig, rädd och sårbar. Hon är väldigt passiv då hon tillåter andra trycka ner henne och hon är rädd för att rida på sin ponny. I boken kan jag inte se att Karin en ända gång visar en egenskap som anses vara manlig (Nikolajeva, 2004 s129). Däremot så är hennes kompis Nina helt tvärtom. Det kan uppfattas som att Nina tar över boken en aning då hon är kaxig, hård, stark och självständig. Att de känns som att Nina tar över i boken kan möjligen bero på det Brink skriver om att det oftast är starka modiga pojkar som oftast är huvudperson, för det är det som många barn vill läsa om (Brink i Kårland, 2005 s182). Nina har de typiska egenskaperna som pojkar brukar ha i böcker då hon bland annat spelar hjälte, är stark och självständig (Nikolajeva, 2004 s129).

Även i de andra böckerna kan vi se att flickorna har manliga egenskaper. I boken *Stallkompisar* kan vi se Flisan ställa sig öga mot öga med Gösta och be han förklara sig varför han hade blivit så arg dagen innan. Likaså i boken *Mia Saknad* så sätter sig Janni på ett tåg till Lund helt själv. Hon åker till en stad hon aldrig varit i förut för att leta efter sin kompis Mia. Även i boken *Teddy på rymmen* visar huvudkaraktären mod då hon hjälper sin häst Teddy upp ur en vattenhåla trots hon är medveten om att hon själv kan trilla i och drunkna. Elina i boken *Hoppa högt Sigge* kan vi läsa att hon absolut inte är rädd för att trilla av Sigge trots hon vet att man kan få ont av trilla av en häst.

Vissa av flickorna visar även på att de är aggressiva och våldsamma. Detta sker dock i samband då de visar sig känsllosamma efter att någon varit taskig mot dem eller om de inte fått som de vill av sina föräldrar. Nina som jag beskrev högre upp är väldigt våldsam då hon trycker upp den elaka tjejen Sandra mot väggen. Hon blir så arg samtidigt som hon blir ledsen över att se sin bästa kompis bli ledsen och sårad av elaka kommentarer. Detta kan vi även se i boken *Teddy på rymmen* då Elsa blir arg och ledsen på sin mamma så hon sparkar och slår omkull saker ute i stallet. Här har karaktärerna både kvinnliga och manliga egenskaper som blandas samman samtidigt (Nikolajeva, 2004 s129).

Att alla flickorna i böckerna är aktiva är också något man kan komma fram till. Att varje dag åka till stallet och sköta om sina ponnyers ses som väldigt aktivt. Det är även stora delar av böckerna väldigt självständiga då de tar sig till och från stallet själva då och då men även att de sköter om en ponny själv. Både aktiv och självständighet är manliga egenskaper enligt Nikolajeva (Nikolajeva, 2004 s129).

Vilka egenskaper har föräldrarna i de utvalda hästböckerna?

Föräldrarna i böckerna ses som väldigt stereotypiska utifrån Nikolajevas (2004 s129) schema. Mammorna i alla böcker är väldigt måna om sina döttrar och vill inget hellre än att de ska vara glada och lyckliga. Man kan även se att det är mammorna som mest är hemma och inte är och jobbar. Mammorna uppfattas som väldigt omhändertagande och är ofta hemma med syskon, vi kan även läsa att de ofta lagar mat eller städar i huset. Det är även oftast mammorna som är intresserade av hur det går för flickorna i stallet. Med detta kan vi se att

mammorna i tre av de fem böckerna har väldigt stereotypa könsroller för kvinnor (Nikolajeva, 2004 s129).

Det är bara i böckerna *Stallkompisar* och i boken *Karins eldprov* vi kan se att det mest är papporna som är intresserade av att lyssna på flickorna när de talar om sina ponnyers. I dessa böcker så är mammorna mer i bakgrunden, där de även beskrivs ha jobb som de har fullt upp med. Detta är inte något jag läst i de övriga böckerna. Dock så jobbar Jannis mamma i boken *Mia Saknad* i deras stall vilket kan ha en förklaring till varför hon är med mer i boken än vad mammorna är i böckerna *Stallkompisar* och *Karins eldprov* trots att hon jobbar. I ingen av böckerna är det mamman som skjutsar flickorna till och från stallet. I dessa böcker så är givetvis mammorna också omhändertagande och vill sina döttrar det bästa, men man kan även se att de är aktiva och självupptagna då de jobbar varje dag men även att de inte är med och lyssnar och pratar med flickorna lika mycket som i de andra böckerna. Jannis mamma i boken *Mia saknad* vet vad som har hänt med Mia som är Jannis bästa kompis och varför hon varit tvungen att flytta men väljer i boken att inte berätta detta för Janni. Trots att hon ser och hör att Janni är väldigt ledsen och förvirrad då hon inte har någon aning varför hennes bästa kompis ”gjort slut” med henne, detta skulle kunna ses som att de har egenskaper som beskrivs som manliga (Nikolajeva, 2004 s129).

I alla böckerna har papporna arbete som de är på varje dag. Papporna beskrivs även i böckerna *Stallkompisar*, *Teddy på rymmen* och *Karins eldprov* som väldigt aktiva och starka. Papporna i dessa böcker är väldigt skyddande. Flisans pappa i boken *Stallkompisar* visar mycket känslor då han märker att Flisan är aningen irriterad på honom för att han skickar sms till henne precis hela tiden och frågar om allt går bra i stallet. Han är väldigt orolig över Flisan och tror att något skall hända henne vilket är typiska egenskaper för kvinnor. I boken *Teddy på rymmen* visar pappan både kvinnliga och manliga egenskaper. Han är omhändertagande och kärleksfull mot dottern Elsa och övriga familjemedlemmar, men han visar även sidor av att vara stark och känslokall då han svär och är trött på att de har alldeles för många djur hemma trots att han vet att djuren är Elsa och hennes syster Mikaelas älsklingar som de är hos varje dag (Nikolajeva, 2004 s129).

I boken *Mia saknad* beskrivs inte huvudkaraktären Jannis pappa alls. Bara att han är på jobbet, detta visas även på i boken *Hoppa högt Sigge*. Däremot så är Jannis bästa kompis Mias pappa med kort i boken. Det visar sig att han är orsaken till att Mia och hennes mamma har fått fly till Lund efter att pappan har börjat knarka och slå både Mia och hennes mamma.

Pappan i denna bok visar på egenskaper som ses typiska för män då han är känslökall, aggressiv, våldsam och stark (Nikolajeva, 2004 s129).

Vilka egenskaper har hästarna i böckerna?

Hästarna i böckerna är alla små ponnys och alla ponnys är killar då de har typiska pojknamn såsom Teddy, Sigge, Tarzan, Fille och Tintin. Vi kan även läsa att flickorna i böckerna säger ”han” till sina ponnyers. I boken *Teddy på rymmen* och *Hoppa högt Sigge* så beskrivs både Teddy och Sigge som små busiga ponnys. Teddy rymmer till grannen och äter upp hans tulpaner och Sigge springer ut och rullar sig i geggan så fort han blivit mockad även detta gör hästen Tarzan i boken *Stallkompisar*. Ponnyn Fille i boken *Karins Eldprov* visar sig lite busig på hopptävlingen i slutet av boken då han helst inte vill hoppa. Dock kan detta även ses som att han är nervös på grund av alla människor som befinner sig inne i ridhuset och tittar på honom. Givetvis så får Karin pli på honom så att han klarar att hoppa över alla hinder utan att riva dem. I boken *Mia saknad* får vi inte ta del så mycket av ponnyn Tintin, med det som vi kan se är att även Tintin bråkar lite innan han ska hoppa över hinder på tävlingen. Hästarnas beteende är visar väl sig mest luta åt egenskaper som är typiska för män då de är busiga och inte till en början i alla fall lyder flickorna, men vi kan ju även se att de är blyga och nervösa inför tävlingen vilket kan ses som väldigt flickaktigt enligt Nikolajeva (Nikolajeva, 2004 s129).

Dock beskrivs även alla ponnyers som väldigt söta och vackra av flickorna och andra karaktärer i böckerna, att vara söt, fin och vacker är något både Nikolajeva och Lehr skriver är en kvinnlig egenskap i böckerna *Hoppa högt Sigge* och *Stallkompisar* kan vi även se att flickorna kallar sina ponnyers för små smutsgrisar och lorthäst efter att de rullat sig i lera. Det verkar som att dess hästar inte vill vara fina och rena, det kan även också uppfattas som väldigt omoget vilket är en manlig egenskap enligt Lehr (Lehr, 2001 s1) .

Alla ponnyers i böckerna är även lite bråkiga och stökiga då de skall hoppa på en träning eller i en hopptävling, men i slutändan så visar det sig att alla hästarna kan hoppa och hoppar över de hinder som är uppställda. Ponnyerna här kan då uppfattas som väldigt starka och tävlande men även också skyddande då flickorna viskar i deras öra att de ska sköta sig och de hoppas verkligen att detta skall gå bra för annars kommer de få höra ännu fler elaka ord från de elaka

tjejerna. Man skulle kunna uppfatta att ponnyerna är flickornas hjältar då de bestämmer sig för att sköta sig och hoppa fint över alla hinder. Att vara hjälte och stark är något som Lars Brink tar upp i boken *”Modig och stark eller ligga lågt”*, hon skriver att det ofta är pojkar i barnböcker som är hjältar och spelar modiga vilket det även är här i dess böcker då alla ponnyer är av manligt kön (Brink i Kåreland, 2005 s182)

Vilka egenskaper de övriga karaktärerna i de utvalda hästböckerna?

Varje huvudkaraktär har i böckerna en bästa kompis som också är av kvinnligt kön. Denna kompis tycker också om hästar och djur precis som huvudkaraktären. I alla böcker förutom *Karins eldprov* och *Mia saknad* hamnar kompiserna mest i skuggan. Bästa kompiserna beskrivs också med typsikt kvinnliga egenskaper. I boken *Stallkompisar* så är Siri Flisans bästa kompis, i boken beskrivs Siri som väldigt rädd och försiktig som är kvinnliga egenskaper enligt Nikolajevas schema. Siri vågar inte rida på någon häst i Göstas stall utan hon sitter gärna på gräset i hagen medans de andra vännerna rider omkring på sina hästar eller så är hon inne i stallet och pysslar om lite. Hon visar sig även väldigt sårbar då Flisan fått veta att hon har blivit sviken av vänner många gånger förut vilket också ses som en kvinnlig egenskap enligt Nikolajeva. (Nikolajeva, 2004 s129)

I boken *Hoppa högt Sigge* är Rosanna Elinas bästa kompis. Hon beskrivs som lika hästtokig som Elina och hon verkar vara väldigt omtänksam och snäll. Vilket vi även kan se i boken *Teddy på Rymmen* där Kajsa är Elsas bästa kompis. Kajsa är mycket blyg, tystlåten och omtänksam. Vilket alla är kvinnliga egenskaper enligt Nikolajeva (Nikolajeva, 2004 s129).

I böckerna *Karins eldprov* och *Mia saknad* tar bästa kompisarna mycket större plats. Först har vi Nina i *Karins eldprov*, som jag beskrivit högre upp så är hon en väldigt stark och kaxig tjej och sitter på fler manliga egenskaper än kvinnliga. Att påpeka är dock att Nina även har kvinnliga egenskaper som gömmer sig bakom hennes hårda och tuffa skal. Mia som är Jannis bästa kompis i boken *Mia saknad* är helt tvärtemot Nina trots att hon är en stor del av boken. Mia beskrivs som väldigt rädd och försiktig vilket egentligen inte är så konstigt med tanke på att hennes pappa slår henne. Mia är i boken väldigt sårbar och passiv vilket Nikolajeva anser är kvinnliga egenskaper (Nikolajeva, 2004 s129).

I alla böcker finns det även med äldre elaka tjejer som antingen rider i stallet eller går på samma skola. Hur elaka tjejerna är i böckerna varierar. I boken *Stallkompisar* är tillexempel den ”elaka tjejen” Sophie inte alls lika elak mot de yngre tjejerna som de är i de övriga böckerna. Sophie beskrivs mer som att hon småretas litegrann, men annars beskrivs hon med typiska kvinnliga egenskaper (Nikolajeva, 2004 s129).

Däremot i de andra böckerna så är de äldre tjejerna väldigt elaka. I boken *Hoppa högt Sigge* har vi Jossan som är skötare åt Sigge, hon säger elaka saker till Elina och menar på att Elina är så dålig på att rida och ta hand om Sigge så hon kommer aldrig få bli Sigge nya skötare. Även i boken *Karins eldprov* har vi Sandra som rent utsagt är brutal och våldsam mot Karin. I boken *Mia saknad* och *Teddy på rymmen* finns även elaka tjejer med som säger dumma ord till huvudkaraktärerna. Att tjejerna är känslolokalla och hårda kan ses som manliga egenskaper enligt Nikolajeva (Nikolajeva, 2004 s129).

I två av böckerna finns även pojkar med. I boken *Stallkompisar* så har Kevin en ganska stor roll. Kevin skäms över att vara en hästkille, en dag när Flisan ute och rider på Tarzan själv så möter hon Kevins kompisgäng. De börjar bråka med henne och omringar henne med deras cyklar. Kevin och Sophie som också är ute och rider med sina hästar får syn på Flisan och ser att hon behöver hjälp då Kevins bråkiga kompisar kastar grus på henne och Tarzan. Sophie som också är aningen rädd för Kevins bråkiga kompisar säger till Kevin att han måste få dem att sluta bråka Flisan. Kevin tvekar en lång stund, men bestämmer sig sedan för att rida fram och schasa bort vännerna. Här kan vi se att Kevin både har egenskaper för vad som anses kvinnligt och manligt enligt Nikolajeva. Först är han rädd för vad kompisarna skall tycka och tänka om honom när de får se att han är en ”hästkille” som enligt kompisarna anses vara tjejjigt och löjligt. Men sedan visar de sig att han blir modig och spelar hjälte då han får dem att sluta trakassera Flisan (Nikolajeva, 2004 s129).

Däremot i boken *Mia saknad* har vi Hugo som är storebror till Janni och har också en egen häst. Hugo är mycket mån om sin lillasyster och deras hästar. Vi kan läsa att han blir väldigt orolig när han fått veta att Janni har rymt till Lund för att leta efter hennes kompis Mia. Hugo kan vi se inte har de egenskaper som Maria Nikolajeva skriver i sitt schema är typiska för män (Nikolajeva, 2004 s129).

Hur ser relationen mellan huvudkaraktärerna och hästen/hästarna ut utifrån teorin om hästen som kärleksobjekt, som Anna Backman använder sig av?

Alla huvudkaraktärerna i de utvalda hästböckerna är flickor i åldrarna 8-10år. I böckerna *Mia saknad* och *Stallkompisar* så äger flickorna sina ponnyers själva. I boken *Teddy på rymmen* så äger huvudkaraktären Elsas mamma och pappa ponnyen Teddy och i boken *Hoppa högt Sigge* så äger ridskolan ponnyen Sigge. I de två sistnämnda böckerna så drömmer huvudkaraktärerna Elsa och Elina att få bli skötare åt deras favorithästar Teddy och Sigge. Både Elsa och Elina är 9år och för att få bli skötare till hästarna så måste man vara 10år. Elsas favorithäst Teddy bor ju dock i hennes egna stall och hon är hos honom varje dag och tar hand om honom. Elina däremot som åker och besöker stallet några dagar i veckan har en större längtan till att bli 10 år gammal så hon kan få bli skötare åt Sigge. Flickorna i de andra böckerna drömmer inte om att bli skötare åt deras favoritponnys, för det är dem redan. Men givetvis är dem hos sina ponnyers varje dag. Ponnyn är deras liv och de tar hand om sina ponnyers. Som jag tidigare skrivit så är alla ponnys även killar.

Anna Backman skriver i sin uppsats om diskussionen om flickors relationer till hästar. Där skriver hon att flickan ser hästen som mannen i deras liv som de sedan kan tygla och ha kontroll över (Backman, 2007 s7-10). Gunilla Wolde menar enligt Backman att detta sätt att tänka på är löjligt då små flickor tycker om hästen just för att de ser den som ett husdjur som man älskar, precis som alla andra husdjur(Backman, 2007 s7-10). I böckerna jag har läst är flickorna väldigt måna om sina hästar och jag får uppfattningen om att flickorna hellre offerar sitt eget liv än att något skulle hända hästen. Gunilla Woldes teori om att tjejerna älskar hästarna för att de är deras husdjur tycker jag passar bra in på de böcker jag läst. (Backman, 2007 s7-10)

Men det är ju även så att teorin om hästen som kärleksobjekt och mannen i flickans liv som Backman skriver om är intressant. Alla är flickor i böckerna och vissa äger redan en ponny med manligt kön medans Elina till exempel drömmer om att få bli skötare åt Sigge. Även att påpeka så skall alla tjejerna på hopptävling med sina ponnyers. Till en början är ponnyerna busiga och bråkiga och vill absolut inte hoppa över hinder. Men när flickorna blir allvarligare och håller ”kortare tyglar” som de beskrivs i böckerna så får de pli på hästarna och klarar alla hinder på tävlingen utan några problem alls. Flickorna blir givetvis överlyckliga och känner sig väldigt stolta och duktiga. Med detta skulle även teorin om att flickor ser sin häst som en

man som de vill tygla stämma överens med det man kan läsa i de utvalda hästböckerna (Backman, 2007 s7-10).

Vi kan även se att flickorna ofta söker tröst hos sina ponnyers efter att de blivit retade eller inte fått något som de velat ha. Även detta skulle man kunna koppla till teorin om att hästen skall föreställa mannen i en flickas liv. Enligt Nikolajeva så har flickor ofta den egenskapen av att vara beroende (Nikolajeva, 2004 s129). Att söka tröst hos sin ponny kan ju ses som att man vill att någon som är större än en själv, vilket ofta män är jämfört med kvinnor, skall kunna trösta en. Hästen kan ju inte tala för sig själv så därför känner sig möjligen flickorna trygga när de berättar om sina bekymmer för ponnyn. Ponnyn kan ju inte vara elak eller säga något flickorna inte vill höra på. Detta kan då uppfattas som att flickorna har makten över ponnyn som om den var en man vilket teorin som Backman nämnt går ut på (Backman, 2007 s7-10).

Hur ser hästböckerna ut idag?

Backman skriver även i sin uppsats att hästböcker först var skriva med en manlig huvudkaraktär som möter en eller flera vildhästar. Pojken börjar sedan tämja hästen eller hästarna och rider ut på äventyr. Dessa böcker börjades skriva på 1950-talet och kallas ”de klassiska hästböckerna” (Backman, 2007 s7-10) Vi kan se att de böcker jag har läst och analyserat inte handlar om pojkar som möter en eller flera vildhästar. Utan de böcker jag har läst och analyserat har haft en flicka som huvudperson och fyra av fem böcker utspelar sig i största del i stallet där flickorna har sina älsklingshästar.

Under 1970-talet blev de lite mer skärpta regler på att barnböcker inte skulle förmedla stereotypa könsroller i den mån de gjort förut (Nilsson, 1978 s94). Och precis som Backman skrivit så övergick de klassiska hästböckerna över till att mest handla om flickor och deras dagar i stallet (Backman, 2007 s7-10). Kanske det var i samband med de strikta reglerna som detta hände. Böckerna jag har valt att analysera är alla skriva och utgivna år 2011 och de alla fem handlar som sagt om flickor och deras tid i stallet. Vi kan ju dock även se att flickorna i böckerna inte enbart är typiskt flickaktiga utan de flesta flickorna har egenskaper som anses enligt Nikolajeva vara manliga. Flickorna visar sig mycket modiga och vissa av dem är ute på äventyr. Även hästarna är busiga då de vägrar att hoppa eller rullar sig i lera direkt efter dem

blivit mockade. Anna Backman skriver i sin uppsats att dessa böcker kallas tamhästboken. (Backman, 2007 s7-10).

På Stockholms biblioteks hemsida kan man se statistik över de mest utlånade kapitelböckerna för barn mellan 6-9år. I denna lista kan man se att det finns en hel del hästböcker med (Stockholmbibliotek.se). Dock är de flesta utlånade böckerna inom genren deckare. Men det motbevisar ändå det Kåreland skriver om böcker med kvinnlig huvudperson. Hon menar på att det är väldigt få barn och vuxna som vill läsa böcker som har en kvinnlig huvudperson. Men med tanke på att de är väldigt många hästböcker som varit utlånade under år 2011 så kan vi se att det visst är många som vill läsa böcker där huvudkaraktären är av kvinnligt kön (Kåreland 2005 s25).

6.1 Slutdiskussion

Det jag har kommit fram till i den här uppsatsen är att alla huvudpersonerna i de utvalda hästböckerna är flickor. Det är även mest kvinnliga karaktärer med i böckerna överhuvudtaget. De pojkar som finns med i böckerna är mestadels pappor till flickorna, i två av böckerna finns det även med två stycken pojkar som rider. Detta är något som inte stämmer överens med vad Kåreland skriver. I sin bok *Modig och stark eller ligga lågt* tar hon upp att majoriteten av alla barnböcker har en manlig huvudkaraktär men i dessa är alla huvudkaraktärerna flickor (Kåreland 2005 s25).

Dock så är ju hästböcker som Kristin Hallberg beskriver dem ”typiska flickböcker” som oftast handlar om flickor och deras relation till hästen. Så det är inte så konstigt då att huvudkaraktären är av kvinnligt kön (Hallberg i Sydsvenskan). Vidare i boken *Modig och stark eller ligga lågt* så tar Lars Brink upp Joseph A. Appleyards teori om att barn läser helst böcker som innehåller karaktärer som de gärna själv skulle vilja vara (Brink i Kåreland 2005 s182). Med detta vill jag påstå att det förmodligen är flest flickor som läser dessa hästböcker. Vilket jag även själv fått erfara under min verksamhets förlagda utbildning i en första klass. Alla flickor i den klassen läste hästböcker under den tysta läsningen de hade varje morgon.

Kåreland skriver även att i böcker där flickor är huvudkaraktärer så uppfattar folk inte dem som så spännande och roliga som böcker som har en manlig huvudkaraktär (Kåreland 2005 s25). Detta tycker jag inte passar in riktigt i de böcker jag analyserat. I böckerna händer det mängder med spännande saker. Det vi även kan se i böckerna är att varje bok har en tjej med

som är lite äldre än huvudkaraktärerna. Dessa tjejer är väldigt elaka och grymma mot de yngre flickorna. Kanske det skulle kunna vara så att författarna har med dessa tjejer i böckerna för att få mer spänning i böckerna så de efterliknar böcker som har en manlig huvudkaraktär.

Vilka egenskaper har flickor respektive pojkar i de utvalda hästböckerna enligt Maria Nikolajevas könsrollsschema?

Huvudkaraktärerna kan vi se har både manliga och kvinnliga egenskaper. I de flesta böckerna är flickorna till en början rädda, nervösa och passiva. Som enligt Nikolajeva är typiska kvinnliga egenskaper. Men mot slutet av böckerna så blir alla flickorna förutom Karin i *Karins eldprov* modiga, starka och mer självständiga vilket Nikolajeva ser som manliga egenskaper (Nikolajeva 2004 s129).

Föräldrarna i böckerna är i största del väldigt stereotypa. Mammorna är hemma mycket och papporna är och jobbar. Både mamman och pappan är måna om sina döttrar men i tre av de fem böckerna märks det att mamman är mest omhändertagande och syns mest i böckerna medans pappan mest är med i bakgrunden (Nikolajeva 2004 s129).

Hästarna i böckerna är alla pojkar, och även små ponnyers. De är väldigt busiga och vill inte riktigt lyssna på flickorna till en början. Men i varje bok så får flickorna bli på dem i slutet av böckerna. Hästarna har överlag manliga egenskaper utifrån Nikolajevas schema (Nikolajeva 2004 s129).

De övriga karaktärerna i böckerna är först och främst huvudkaraktärernas bästa kompisar. Dessa är också flickor och beskrivs med väldigt kvinnliga egenskaper, så de är sårbara, nervösa, rädda och passiva. Detta stämmer in på alla bästisar i böckerna förutom i boken *Karins eldprov* där tar bästisen Nina över boken då hon visar sig vara den starka och modiga tjejen. I två av böckerna finns det även med två stycken pojkar som rider. Den ena pojken har både kvinnliga och manliga egenskaper, dock mest manliga, han finns med i boken *Stallkompisar*. Medans den andra pojken i boken *Mia saknad* endast har egenskaper som är typiskt kvinnliga. (Nikolajeva 2004 s129).

Hur ser relationen mellan huvudkaraktären och hästarna ut?

Relationen mellan ponnyerna och huvudkaraktärerna är att hästarna är flickornas små älsklingar. Ponnyerna är flickornas liv och dem finns där för att trösta flickorna när de är ledsna. Det jag även kommit fram till är att relationen mellan flickorna och hästarna stämmer överens ganska bra med den teori som Anna Backman skriver om i sin uppsats. Hon skriver att flickornas intresse för hästen har och göra med att hästen är flickornas förälskelse innan de växer upp och intresserar sig för män. De ser hästen som ett kärleksobjekt som de vill tygla och bestämma över (Backman 2007s7-10). Dock kan jag tycka att de känns lite brutalt att dra sådana slutsatser då böckerna handlar om flickor som är mellan 6 och 10 år. Jag skulle hellre vilja att Gunilla Woldes teori som Backman tar upp, skulle stämma in bättre. Wolde menar enligt Backman att flickorna ser hästen mer som ett husdjur som de älskar och tar hand om (Wolde enligt Backman 2007 s7-10).

Hur ser hästböckerna ut idag?

De hästböcker som jag har analyserat kom ut i originalutgåva 2011. Böckerna handlar om flickor som har hästar i ridstall eller stall hemma. I böckerna får vi följa flickornas äventyr med ponnyerna och vänskapen med kompisarna i stallet. Anna Backman kallar denna typ av hästbok för "tamhästboken". Till en början var ju hästböckerna skriva med manliga huvudpersoner. Men över tid så har det gått över till att hästboken har blivit en bok för flickor med kvinnliga huvudpersoner vilket vi även kan se stämmer i dem böckerna jag analyserat i denna uppsats (Backman 2007 s7-10).

När jag under min verksamhetsförlagda utbildning såg att alla flickorna valde att läsa hästböcker under sin tysta läsning varje morgon, så tänkte jag att de endast läser om söta små snälla flickor som är väldigt stereotypa. Men efter att ha analyserat dessa hästböcker så har jag förstått att flickorna i böckerna inte alls har de typiska kvinnliga egenskaperna som jag först trodde. Utan i dessa böcker får flickorna ta mer plats och visa sig starka. Med denna uppsats så vet jag som blivande lärare och förhoppningsvis andra lärare som läser denna uppsats att man inte behöver oroa sig för att hästböckerna förmedlar stereotypiska könsroller till eleven.

Jag tror att hästböckerna kan hjälpa flickorna till att utmana sina könsroller, då flickorna i böckerna inte är helt stereotypa för sitt kön. Men och andra sidan så visar ju även de utvalda böckerna på att flickorna är beroende av sina hästar, och i böckerna jag analyserat så är alla

hästarna av manligt kön och har egenskaper som är typiskt manliga. Men jag skulle nog vilja påstå att hästböckerna kan hjälpa flickorna att utmana sina könsroller.

I stora drag så tycker jag precis som Kristin Hallberg skriver i *Opsis Kalopsis* (2003) att flickorna får ta plats och visa sig starka och framåt i hästböckerna. Detta kan ju bero på att de är huvudpersoner i böckerna. Men även att de visar många manliga egenskaper genom att vara äventyrliga, starka och självständiga. Dock skulle jag gärna vilja se att det kanske fanns med fler pojkar i böckerna. För då kanske det skulle vara fler pojkar som också gärna skulle vilja läsa hästböckerna. Jag tycker även att böckerna har varit väldigt lika varandra när de kommer till karaktärernas egenskaper. Därmed har det varit lite svårt att få ihop tillräckligt med analysmaterial.

En annan sak där man kan se att flickorna tar mycket plats i dessa böcker är när man kopplar den till forskningsartikeln *Gender Role Stereotyping in Children's Literature: An update* i den presenterar dem typiskt kvinnliga och manliga aktiviteter och statistik över hur många flickor respektive pojkar som utövar dessa aktiviteter (Kortenhaus & Demarest, 1993). I hästböckerna jag har analyserat kan vi se att det sammanlagt är 14 flickor som rider i böckerna medans de bara är två stycken pojkar som rider. Dock går det inte att dra generella slutsatser utifrån detta då jag bara analyserat fem av alla de hästböcker som finns i världen.

Det jag även upptäckt genom att skriva denna uppsats är att det inte finns särskilt många teorier och fakta om hästböcker. Så det tycker jag det bör forskas mer inom.

Avslutningsvis tycker jag att det skulle var intressant att fördjupa sig och göra en studie på olika hästböcker som utkommit från 1950 och framåt för att se hur hästböckerna har utvecklats.

7 Litteraturförteckning.

7.1 Tryckt källlitteratur

Eriksson, Malin (2011) *Mia saknad*. Höganäs: Hegas AB

Hagmar, Pia (2011) *Stallkompisar*. Falun: B.Wahlströms Bokförlag, Forma Books AB.

Hallberg, Lin (2011) *Hoppa högt Sigge*. Stockholm: Bonnier Carlsen Bokförlag

Hallberg, Lin (2011) *Teddy på rymmen*. Falun: Rabén&Sjögren i Norstedts Förlagsgrupp AB.

Wallin, Marianne (2011) *Karins eldprov*. Visby: Kikkuli Förlag AB.

7.2 Referenslitteratur

Davies, Bronwyn (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber AB.

Elvin – Nowak, Ylva & Thomsson, Heléne (2003). *Att göra kön*. Stockholm: Bonniers Förlag AB

Hallberg, Kristin (2003:2) Hästböcker, :*en litteraturform att ta på allvar*: i Opsis Kalopsis.

Hirdman, Yvonne (2008). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. Malmö: Liber AB

Kåreland, Lena (2009) *Barnboken i samhället*. Lund: Studentlitteratur AB

Kåreland, Lena (2005) *Modig och stark – eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur & Kultur

Kåreland, Lena (2001) *Möte med barnboken*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Lehr, Susan S (2001) *Beauty, brains, and brawn: the construction of gender in children's literature*. Portsmouth, NH : Heinemann

Nettervik, Ingrid (2002). *I barnbokens värld*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Nikolajeva, Maria (2004). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur AB

Nilsson, Ying-Toijer (1978). *Berättelser för fria barn Könsroller i barnboken*. Göteborg: Stegelands förlag

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Polen: Gleerups.

7.3 Elektronisk litteratur

Backman, Anna (2007) *Hästboken som kunskapskälla*:

<http://www.uppsater.se/upsats/e9d1c16a18/> Besökt 24/10 2011

DEJA ”*Flickor och Pojkar i skolan, hur jämställt är det?*”(2009):

<http://www.sou.gov.se/arkiv/2009/juli.htm>, Besökt 5/10 2012.

Hallberg i Sydsvenskan Författare: Elin Fjellman Jaderup, *I hästböckerna får flickorna ta plats*: <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/kultur-for-unga/i-hastbockerna-far-flickorna-ta-plats/> BESÖKT 1/10 2012

Kortenhaus & Demarest (1993):

<http://link.springer.com/article/10.1007%2F978-3-70-002992-8?LI=true#page-1> Besökt 12/11 2012.

Skolverket – läroplan för grundskolan (2011): <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/grundskoleutbildning/laroplaner/laroplaner-1.149092> Besökt 6/10 2012.

Stockholms bibliotek: <https://biblioteket.stockholm.se/info/om-oss/v%C3%A5r-verksamhet/statistik> Besökt: 23/10 2012.